ցաւութիւն կայ. բայց անձրեւի կաթիլը ծովի մէջ անհետանում է։

Իսկ մի այսպիսի նշանաւոր դէպքում, երբ իւրաքանչիւր քահանայ մեծ պարտականութիւն ունի կատարելու, երբ նա պէտք է բացատրէ իր ժողովրդին նախ՝ ազգութեան գաղափարը, ապա նորա միակ դպրանոցի բարձր նշանակութիւնը ռուսահայոց համար. երբ նա պէտք է բացատրէ ժողովրդին, թէ գլխաւորապէս կրթված, գործունեայ և դպրանոցի շէնը իրանց ձեռքը առնող հոգաբարձուներ են հարկաւոր դպրանոցին. երբ պէտք է հասկացնէ, որ այդպիսի հոգաբարձուներ ընտրելու համար էլ հարկաւոր են բանիմաց և դպրոցական գործին ի մօտուստ ծանօթութիւն ունեցող անձինք,—ահա՛ մի այսպիսի ծանր ժամանակ, նոքա մեծ մասամբ բաւականանում են միայն մի քանի համառօտ ու մեռած խօսքերով ծանուցանել ժողովրդին, թէ. «Ներսիսեան դպրոցին հոգաբարձուներ են հարկաւոր. ուրեմն ընտրեցէ՛ք ձեր միջից երեք պատգամաւոր, որ գնան ու հոգաբարձուք ընտրեն։»

Բանն այն է, որ՝ ինչպէս լսել ենք մի քանի քահանաներից, արդէն նոյն օրն և եթ եկեղեցում ներկայ գտնված մի քանի անձինքներից ընտրել են պատգամաւորները։ Բայց ինչո՞ւ ամսիս 19-ին լինելու հոգաբարձական ընտրութեան մասին 5-ին են ծանուցանում, երբ նոքա նոյն օրն և եթ պէտք է պատգամաւոր ընտրեն։ Չէ՞ որ 14 օր տուած ժամանակն այն նպատակով է միայն, որ որքան կարելի է, լաւ մտածված լինի խնդիրը, որպէս զի ընտրվելի անձինք լինեն այնպիսիք, որոնք յիրաւի կարող են արդարացնել իրանց ընտրող ժողովրդի յոյսերը։

Իսկ Չորարաշի ս. Գէորգ եկեղեցում մինչև անգամ աւելորդ համարելով ժողովրդին առաջարկել այդ ընտրութիւնը՝ իրանք երկու քահանաներն են ընտրում իրանց ցանկացած անձանց։ Կարծես, ժողովուրդն իրանք են։ Եւ ի՞նչ ենք լսում։ Պատգամաւորներից մէկը՝ մի քիշմիշ ծախող հաստափոր վաճառական է, որ մեր երէցփոխանական հաշուետուութեան օրը վարդապետին «պարոն հայր սուրբ ջան» ասելով էր դիմում։

Գուցէ, ընթերցողը կարծում է, որ մենք մեզ ընտրելու համար ենք խօսում։ Թո՛ղ այդպէս էլ կարծի։ Մենք ամենայն իրաւամբ կարող ենք պահանջել, որ քիշմիշ ծախողի փոխանակ մեզ ընտրեն։ Եթէ ժամաւորին կարելի է ընտրել, ինչո՞ւ չի կարելի ընտրել մեզ, որ ոչ միայն նոյն եկեղեցու ժամաւոր, այլ և ծուխ ենք ու երէցփոխան՝ թէպէտ այդ վերջին տիտղոսով մենք չենք պարծենում։ Մենք այդպիսի ընտրութիւն՝ թէ՛ քահանայից և թէ՛ ժողովրդի կողմից ըստ ամենայնի անկանոն ենք համարում։ Ուրիշ բան է, եթէ յարմարաւոր անձ չունենալու պատճառով լինէին այդպէս անելիս. բայց երբ կայ, ի՞նչ հարկն է ստիպում այդպէս վարվել, եթէ խաւար կիրքն ու կոյր նախանձը չեն գլխաւոր դեր կատարողները։ Իսկ մեր պատգամաւոր ընտրվելու ցանկութիւնը ոչ թէ այն պատճառով է, որ Ներսիսեան դպրանոցումն էլ հոգաբարձու ընտրվենք, որ մեր մտքովն անգամ չէ կարող անցնել, այլ այն է, որ մեր եկեղեցին էլ կարողանայ տալ այնպիսի անձինք, որոնք կարող են այն օրինաւոր պատգամաւորների շարքումը դասվել, որոնց անձնաւորութիւնը կարող է երաշխաւոր լինել լաւ հոգաբարձութիւն ընտրելու մասին՝ հեռու ամենայն վնասակար կրքերից։ Ուրիշ ոչինչ։

Յ. Նազարեանց

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

Հոկտեմբերի 18

Մարդկութեան կեանքի մէջ Րաֆֆիի Թոմաս-էֆէնդիներից պակաս չեն։ Նոյնպիսի հրէշաւոր երևոյթներ յաճախ պատահել են, և կը պատահեն ամենայն ազգի շրջաններում, որոնք իրանց պախարակելի կրքերին յագուրդ տալու նպատակաւ ամենայն անազնիւ և կեղտոտ միջոցներ ազատօրէն գործ են դնում, միայն թէ նպատակահաս լինեն իրանք։ Չը նայելով որ շատ անգամ ընդհանուրի ինտէրեսները անմեղ զոհեր են դառնում իրենց կեղտոտ կապրիզներին, այնուամենայնիւ ոչինչ նշանակութիւն չունի նրանց համար ընդհանուրը, մինչդեռ անձնական շահ են նշմարում ընդհանուրի ոչնչութեան մէջ։

Այս տեսակ մարդկանց ճիշդ տիպարն է ներկայացնում այսօր մեր տէօղոփ «Մեղուն», որին շատ տանելի է ներկայիս պահանջը, որին շատ անհաճելի է ըմբռնել զուտ ճշմարտութեան սկզբունքը, որը չէ կամենում համոզվել որ ազգայնութեան գոյութեան նեցուկ տարրն է հայրենիքը և լեզուն, որը վերջապէս չէ ուզում եկեղեցու չորս պատերից դուրս հայ ճանաչել։

„Մեղուի“ ինքնահաւանութիւնը ծայրայեղութեան է հասնում։ Խմբագիրը իրանից զատ բոլորին սեփական համոզմունքից զուրկ, բնական հասկացողութիւնից աղքատ և ազատ դատողութիւնից խորթ է համարում։ Ահա՛ ինքնահաւանութեան նողկալի պատկերը։

Բայց ես էլ կասեմ որ „Մեղուի“ բոլոր արտայայտած գաղափարները, գրած յօդուածները և ծուռումուռ դատողութեամբ ու անորոշ եզրակացութեամբ մրոտած թղթերի տարածելը, հետևանք է իր սարսափելի բախտախնդրութեան և իր փտթար շահամոլութեանը։ Շահամոլութիւն և բախտախնդրութիւն ասելով պէտք է ապացուցանել փաստերով։ «Մեղուն» ի՞նչ վատութիւն նշմարեց „Մշակի“ յայտնած նպատակի մէջ, որն էր «չը հալածել ու չատել այլադաւան հային», որ նա այսքան ձիգ պաշտօնական խնդիր շինեց։ Գիտենք թէ „Մշակը“ երդվեալ թշնամին է, բայց այսպիսի օգտակար միտք, մեր կարծիքով առիթ չը պէտք է տար «Մեղուին» իր սարսափելի հակակրութեան թոյնը թափել։

«Մեղուի» խմբագիրը այս ըստ բնականին արդիւնաւէտ քարոզը ծուռումուռ մեկնելով՝ իրան ձեռքում մի գործիք շինել ուզեց։ Իր սրտի դառնախորհուրդ գործարանի հալածումն մի բրիչ կազմեց, և նրանով կամեցաւ քակել ու արտաքսել ամբոխի յետադէմ գլուխների ատելութեան քարերը, որով կարողանայ քարկոծել «Մշակի խմբագրին, կարծելով որ այդպիսով իր թերթի տարածմանը նպաստաւորած կը լինէ։ Վաղարշապատի մէջ անշարժ տիրող կրօնամոլութեան մթնոլորտին զոհված մի քանի իր նման ֆանատիկոսների համակրական ցոյցերը „Մեղուի“ հռանդը արծարծեցին, և սկսեց դա խօսել օլիմպիական բարձրութիւնից։ Ազգութիւն, հայրենիք, ցեղ, ամբողջութիւն և այլն ուզեց հասկացնել որ պարփակվում են եկեղեցու չոր ու ցամաք պատերի մէջ։ Էֆֆէքիմ՝ լաւ աստուածաբանական հանճար է..... Նախապաշարված պապերի համակրութիւնը վայելելու, և „Մշակի“ յարգը թարմ ուժերի մօտ ոտնակոխ անելու պատրուակով, ամենաանազնիւ և ազգակործան միջոցների է դիմել, այն աստիճան դիւրահաւատ լինելով որ կարծում է թէ ամբողջութիւնը անպայման հպատակվելու է մի բախտախնդրի հեղինակութեանը, որին շատ խորթ է թվում ըմբռնել կենդանի կեանքի բարօրութեանը նպաստիչ սկզբունքն։ Ահա՛ այս երևոյթը ուրեմն բախտախնդրութիւն չէ, ի՞նչ է։

Ես ինձ թոյլ եմ տալիս „Մեղուին“ մի համեստ առաջարկութիւն անել։ Թող նա փաստերով ապացուցանէ որ այժմեան մահմեդական պարսիկները բուն պարսիկներ չեն։ Որ նրանք կորցնելով իրենց զրադաշտական օրէնքը և սրա հեղինակ մոգերին իրանց ատրուշաններովը, և փոխարէնը ընդունելով Արաբիայի մարգարէի վարդապետութիւնը և նրա քարոզած Ալլահը, արդեօք նրանով պարսկականութիւնը կորցրին, և պատուաստվեցան հագարական ազգութեանը կոճղին։ Պարսկական ազգային ինքնուրոյն յատկութիւնը, նրա առանձնացող արմատական տարրը և ազգութեան հիմնական պայմանները կ՞ուլ գնացին կրօնական նոր վարդապետութեան լաբիւրինթոսներին։ Թէ ազգութիւնը ընդունելով խղճի համոզմունքի առաջինից տարբեր երկրորդ առարկան, մնաց կրկին նոյն ազգութիւնը, ինչ որ էր յառաջ, իր ազգային սահմանացուցիչ յատկանիշներովը, որպիսին է հայրենիքը, լեզուն և ցեղը։ Ուրեմն թող «Մեղուն» հաճենայ այս հարցը վճռել, և այնու յետ ես, դու, երրորդը և չորրորդն էլ իրեն կընկերանանք, որպէս զի աւելի դիւրութեամբ քարկոծ անէ «Մշակի» խմբագրին, որ սա կրօնի նշանակութիւնը ազգութեան նշանակութիւնից տարբեր գաղափար ընդունելով՝ ազգի տունն է քանդում։

Յամառութեան չափազանցութիւնը մեր կարծիքով անզգայութեան և մեռելութեան նշան է։ „Մեղուի“ խառնաշփոթ սկզբունքները ժամանակի սրընթաց հոսանքի ալիքների ճնշողութեան տակ զտվելով և մաքրվելով կուղղվեն անշուշտ. նա ժամանակով կը համաձայնվէ որ իր ներկայ վարդապետութիւնը լոկ կրօնամոլների համակրութիւնը դէպի ինքը քաշելու մտքի ծնունդ է միայն, որ իր ներկայ ուղղութիւնը որսորդական բազմագոյնի ծածանող այն գործիքն է, որով որսորդները թռչունների աչքերը շլացնելով՝ դիւրութիւն են ունենում մօտուստ մահացնել նրանց։ Սակայն ցաւալի է որ մինչ այն ժամանակը անօգուտ թղթեր է մրոտելու, գուցէ և շատերի ֆանատիկոսութիւնը կը գրգռէ, որից տխուր հետևանքներ կարող են առաջանալ։

Ցաւալի է և այն ժողովրդի վիճակը, որի բարոյականութեան և մտաւոր կրթութեանը ներկայացուցիչ հանդիսանալ են նկրտում յանդուգն Պետրոսներ-Միլիբոսներ, Սուր-Աէրեր-Սարսարներ (ըստ „Մեղուի“ յատուկ դիալեկտի) իրենց նեխած-փրտած ազգասիրութեամբ։

Հմայակ

ՆԱՄԱԿ ՑԱՐԻՑԻՆԻՑ

22 հոկտեմբերի

Մենք՝ Ցարիցինի լուսաւորչական հայերի փոքրիկ խումբը, որ հեռու ենք ազգի կենտրոնից, անհամբերութեամբ համարում ենք վայրկեանները. թէ երբ կը ստանանք մեր հայկական պարբերական թերթերը, որոնցից կը քաղենք մէկ մխիթարական լուր մեր ազգային ներկայ վիճակից, բայց մեր յոյսը մեծ մասամբ զուր է անցնում. ժամանակակից անհրաժեշտ հարցերի բննադատութեան փոխարէն կարդում ենք կրօնական խնդրի մասին վիճաբանութիւն։ Երբ մարդը նայում է «Մեղուի» կողմից բռնած ընթացքի վրա, չը գիտէ ինչ մտածէ։ Ակամայ մարդը մտաբերում է այն կամակոր երեխային, որ ամեն տեսակ անարգանք եւ պատիժ ստանում է իր ուսուցչից, բայց այնու ամենայնիւ չէ կրկնում այն բառը, որի համար ստիպում է նորան ուսուցիչը։ Այսպիսի արարք ճշմարիտ է, որ մեզանից ամեն մէկը մեր կեանքի մանկութեան օրերի մէջ—ոչ առանց բացառութեան—ունեցել ենք, սակայն եկել են օրեր, որ զղջացել ենք մեր կամակորութեան համար։ Իսկ «Մեղուն», որ այժմ երեխայ չէ, այլ կատարեալ չափահաս մարդ պէտք է լինի—այժմ արդէն քսաներեքերորդ տարեկան է—տակաւին երեխայական կամակորութիւնը չէ ցանկանում թողնելու եւ չէ զղջում ոչ իր անցեալի վրա եւ ոչ էլ ներկայի ու ապագայի մասին մտածում։ Կամակորութիւն չէ արդեօք տեղ տալ մի այնպիսի անհատի նամակին, որպիսին է պ. Սարգիս Ղազարեան Նազարեանց։ Պարոն Նազարեանցը միթէ չը գիտէ, որ ոչ մի լրագրի բաժանորդութեան փողը յետ չէ տրվում։ Բայց պ. Նազարեանցը եթէ չէ կամենում կարդալ «Մշակը»,—որովհետեւ լուսաւոր դարի նոր գաղափարները նրա հնամօլ գաղափարների համար անմարսելի են,—խնդրենք թողնի մնայ առանց կարդալու եւ եկող տարի այլ եւս չը գրվի, համոզված լինի, որ նրա կորուստը բնաւ զգալի չի լինի ոչ «Մշակի» եւ ոչ այլոց։ Հրաւիրում ենք պարոնին մէկ անգամ կամակորութեան զգացմունքը մի կողմը դրած կարդայ «Մշակի» № 181 առաջնորդող յօդուածը «Վերջ չը կայ»։ Արդեօք դորան է համարում դէպի անդունդ գլորող գաղափարը։ Միսիոններները միշտ շատ վստահութեամբ են խօսում եւ պարոնն էլ արտասանում է նամակի վերջում, որ «Մեղուն» բաց պաշտպան է ազգի շահերին։ Թող պ. Նազարեանցը խօսի միայն իր համար առանց ազգին խառնելու. մենք կարծում ենք որ «Մեղուի» թերթերից, որպէս գրում է Կ. Պօլսից Հայկակը, թարգմանում են եւրոպացոց լեզուներով. յայնժամ այդ նրանց յիշած ազգի դրութիւնը ինչ կը լինի, ոչ ապաքէն եւ նորա տաճիկներից ոչ ինչ բարձր տեղ կունենան։ Եւ տակաւին «բաց պաշտպան ազգային շահերի» տիտղոսը բարեհաճում են «Մեղուին» առատապէս տալ։ Բայց մեզ անհասկանալի է մինչեւ այժմ «Մեղուի» ազգային պաշտպանողութիւնը ինչի մէջն է արտայայտվել։ Եթէ գտնում է ազգային գաղափարների պաշտպանութիւնը «Մեղուի» յետամնաց գաղափարների մէջ,—պէտք է ասեմ՝ սաստիկ սխալվում է։

Խօսելով համարձակապէս ազգի ամբողջութեան կողմից, մենք վստահութեամբ ասում ենք, որ նոր սերունդը նոր գաղափարներ է սպասում լուսաւոր դարի առաջնորդներից, միանգամայն ուշք չը դարձնելով ոմանց պառաւական մաշված խօսքերին։

Աղասի Ջախմախսազեանց

ՆԱՄԱԿ ԿԱՐՍԻՑ

Հոկտեմբերի 22

Ամսոյս 19-ին տեղիս հոգեւոր ուսումնարանի դահլիճում ուսուցչական խումբը տուեց մի ներկայացում հայերէն լեզուով յօգուտ դպրոցի։ Ներկայացրին «Կողոպտած փոստ» դրաման։ Ներկացումն անսպասելի լաւ անցաւ եւ մեծ տպաւորութիւն արեց ժողովրդի վրա, որ մեծ բազմութեամբ լցրել էր դահլիճը։ Ինձ պատահեց Թիֆլիսում տեսնել այդ դրաման մշտական խմբի ներկայացումներից մէկում, եւ պէտք է խոստովանեմ, որ բացի բեմական շքեղութիւնից, որ անշուշտ ունի Թիֆլիսի Ամառային Թատրոնը, սիրողների խմբի խաղը շատ փոքր տարբերութիւն ունէր դերասանների խաղից։ Պ. բժ. Կաճկաճեանցը, որ խաղում էր Լեզիւրկի եւ Դիւբոսկի դերերը, ցոյց տուեց կատարեալ բեմական քանքար, մանաւանդ Լեզիւրկի դերում։ Պարոնի խաղը համարձակ կարող եմ ասել պատիւ կը բերէր ոչ միայն սիրողին, այլ եւ մի ճշմարիտ դերասանին։ Միւս ներկայացնողներից արժանի են ամեն գովասանաց պ. պ. բժ. Ղազազեանցը, Գրիգորեանցը, Ստամբոլցեանցը, Առարաչեանցը եւ Տիգրանեանցը։ Կանանց դերերը կատարում էին տ. Ղազազեանցը եւ օր. Ասանէթեանցը։ Տիկինը բաւականին լաւ էր իր դերում, իսկ օրիորդին կը ցանկայինք աւելի զգացմունք։

Կարսի հասարակութեանը մնում է միայն շնորհակալ լինել ուսուցչական խմբից, որ է եւ թատերասիրաց խումբը։

Բացի զուարճութեանց, որ ստանում է ժողովուրդը թատրոնից, վերջնիս եկամուտները գնում են յօգուտ ուսումնարանի եւ ինչպէս լսում ենք, խումբը կամենում է ձմեռվայ ընթացքում տալ 10 ներկայացումն, որոնցից առ նուազն կը մնայ ուսումնարանի համար 1000 րուբլ։ Ի նկատի առնելով տեղիս երկսեռ դպրոցների աննախանձելի նիւթական միջոցները, յիշեալ գումարը աւելորդ չի լինի ուսումնարանի համար։ Անա երեք ամիս է, որ սկսվել է ուսումը, իսկ հոգաբարձութիւնը դեռ եւս միջոցներ է որոնում ուսումնարանի

բիւդժէտը լիացնելու, եւ ի Թիւս միջոցների զետեղել է եւ Թատրոնի եկամուտները: Ուրեմն ժողովրդին մնում է միայն աջակից լինել ազնիւ երիտասարդներին, իսկ նրանք, ինչպէս ցոյց տուեց վերջին ներկայացումը, ամեն ճիգն Թափում են ո՛ր ներկայացումներն աջող անցնեն, ուրեմն եւ մեծ եկամուտներ բերեն: Ով որ մօտ տեսել է խմբի աշխատանքը, նա յիրաւի կը զարմանայ անդամների անձնանուիրութեանը:

Խօսելով խմբի անդամների մասին, չեմ կարող առանձին չը յիշել երկուսին սոցանից: Սրանք են երկու բժիշկ պ. պ. Գ. Կաճկաճեանցը եւ Ա. Ղազազեանցը: Չը նայելով որ իրանք զբաղված են արքունական ծառայութեամբ, հանգստութեան, ծառայութիւնից ազատ մի քանի ժամերը լիակատար նուիրել են ուսումնարաններին: Բացի աշխատութիւնից Թատրոնական գործում, պ. Ղազազեանցը անա տարուց աւելի կատարում է ձրիաբար տեսչի պաշտօնը եւ այս ուսումնական տարվայ սկզբից յանձն է առել բնական պատմութեան ձրի դասատուութիւնը, նոյնպէս եւ պ. Կաճկաճեանցը կարս իր եկած օրից (մարտ ամսից), ձրիաբար ռուսաց լեզուի դասատուութիւնն է յանձն առել: Այդ փոքր աշխատութիւն չէ, եւ հասարակութիւնը պէտք է ի սրտէ շնորհակալ լինի յիշեալ ազնիւ անձանց, նրանց օգտաւէտ գործունէութեան համար:

Կարսեցի

ՆԱՄԱԿ ՂԶԼԱՐԻՑ

Հոկտեմբերի 16

Ղզլարի երիտասարդաց մէջ յղացաւ մի ազնիւ միտք, օգնել վանայ հայերին, որոնք սովից տանջվում են: Ստորագրութիւնը դեռ շարունակվում է. իսկ ինչ որ կանխիկ ստացվել է, ընդ սմին ուղարկում եմ ձեզ խնդրելով, որ 'ի միամտութիւն նուիրողաց տպագրէք նոցա անունները: Ահա նուիրատուները: Աստուածատուր Կաճկաճեանց 10 ր., Ոմն 3 ր., Մարգ. Ագլիցեան 1 ր. 50 կ., Հեղինէ Ագլիցեան 1 ր. 50 կ., Գ. Ղանբարեան 1 ր., Մարթայ Փառակեցեանց 50 կ., Քահանայ Աւքսիանոս 1 ր., Ստեփան Մանվելեան 3 ր., Մկրտիչ Ջանչպազեանց 1 ր., Աւաք Թանգիեան 1 ր., Ստեփ. Միրզով 3 ր., Նիկ. Աֆտանդիլեան 3 ր., Ռուկան Քալանթար 10 ր., Յար. Իսահակեան 2 ր., Խաչ. Ցունցոլեան 2 ր., Ղանբարեան 2 ր., Փոլեան 1 ր., Խաչ. Տէրասեան 1 ր., Սուլթանեան 1 ր., Մակարով 1 ր., Յով. Ստեփանեան 2 ր., Յարութիւնով 1 ր., Պետ. Մահտեսեան 3 ր., Գրիգ. Ֆաբրիկեան 50 կ., Ոմն 1 ր., Օհան Բալասան 1 ր., Մի հայ 5 ր.: Ընդամենը 63 ռուբլի: Մի ռուբլի պահվում է փոստի ծախքի համար:

Սարգիս Փառակեցեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս, 28 հոկտեմբերի

Կարդալով ձեր պատուական լրագրի մէջ Թշուառ ազգայնոցս ներկայ սովի դրութիւնը, մենք մի քանի ուսանողներս հաւաքեցինք երեսուն ռուբլի տասն կօպէկ, (30 ր. 10 կ.), որը խնդրում ենք բարեհաճէք հասցնել վանայ սովեալներին, տպագրելով ձեր լրագրի մէջ նուիրատուաց անունները. Մ. Ս. Թառումեանց 3 ր., Ն. Մատինեանց 3 ր., Մի ոմն 1 ր., Արշակ Ճշմարիտեան 1 ր., Նիկողայոս Սարգսեան 1 ր., Մարգար Ջաքարեան 1 ր., Յովհաննէս Սաղաթելեան 1 ր., Կարգանեան 50 կ., Պապուկեանց 1 ր., Աւագեանց 1 ր., Ոմն 1 ր., Արշակ Ադամեան 3 ր., Ա. Ակոբեան 1 ր., Ոմն 1 ր., Լեւոն Ղուլիեանց 1 ր., Գ. Վարդապետեանց 1 ր., Օհանջանեանց երկու եղբայրք 2 ր., Յովհաննէս Աբելեան 1 ր., Միրաքեանց 1 ր., Кингерлинскій Магаметанинъ 1 ր., Վիրաբէգեանց 1 ր., Տովեանեանց 1 ր., Խոսրովեանց 1 ր., Բաղչեանց 60 կ., ընդամենը 30 ր. 10 կ.:

Ուսանողների խումբը

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Մշակի» բաժանորդագրութիւնը եկող 1881 Թւի համար արդէն սկսվել է, մի քանիսները արդէն գրվում են: «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլ է: Ամեն տարի յունվարի 1-ից մենք երկու շաբաթ շարունակ լրագիր չէինք հրատարակում, բայց եթէ այս տարի ստորագրութիւնը վաղ սկսվի, օրինակ նոյեմբեր ամսից արդէն կը գրվեն, մենք կարող ենք պակասեցնել ժամանակամիջոցը եւ փոխանակ երկու շաբաթվայ միայն մի շաբաթ չը հրատարակել մեր լրագիրը տօն օրերին:

—

Հին-Նախիջեւանի գաւառի Ազա գիւղից մեզ գրում են: «Օրերումս պ. Ս. մեզանում ցորեն էր ժողովում Գանձակ գիւղի համար, որ «Օրդուբաթից դէպի արեւելք հինգ վերստ հեռաւորութեամբ է գտնվում: Տուեցինք 10 պուդ, բայց զարմանում ենք ով պէտք է ուտէ այդ ցորենը եւ ինչ նպատակով է ժողովվում այդ մթերքը»:

—

ՕՐԴՈՒԲԱԹԻՑ մեզ գրում են, որ այժմ այդ քաղաքում զանազան հիւանդութիւններ են տիրում: Թէեւ քաղաքային բժիշկ չունի Օրդուբաթը, բայց պինուորական բժիշկ պ. Փ. բարեխղճաբար է կատարում իր գործը եւ չէ խնայում ոչ ոքին իր օգտակար խորհրդները:

—

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻՑ մեզ գրում են, որ նորերումս այդ քաղաքում մի հայ կին իր ծննդական ցաւերից ազատվելով, պարգեւեց իր ամուսնուն մի անգամից երեք զաւակ, այն է մի աղջիկ եւ երկու տղայ: Երեք մանուկն էլ կենդանի եւ առողջ են:

—

Օրերումս ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻ հաշտարար դատարանում, ինչպէս մեզ հաղորդում են, վճռվեց հետեւեալ գործը: Անցեալ տարի գաւառապետը նահանգապետի հրամանով կալանաւորել էր մի Թուրքին, որպէս Սիբիրից փախածին, բայց դատարանը արդարացրեց կալանաւորվածին, որովհետեւ մեղադրվածը կարողացաւ հաստատել զօրաւոր փաստերով իր պարսկաստանցի հպատակ լինելը: Այժմ, ինչպէս լսվում է, Թուրքին է տապով ուղարկելու են հայրենիքը:

—

ՇՈՒՇՈՒՑ պ. Աբէլ Ապրեսեանց, որ մեր Թղթակիցն է, խնդրում է մեզ յայտնել հետեւեալը: «Շատերը այստեղ կարծում են, որ Շուշու դպրոցում շաբաթ եւ Թէյ ընդունելու լուրը ես եմ հաղորդել, այդ պատճառով ես պարտաւորութիւն եմ համարում յայտնել, որ լուր հաղորդողը ես չեմ:»

—

Հոկտեմբերի 27-ին, ԹԻՖԼԻՍԻ երկրորդ բաժնի հաշտարար դատարանում քննվում էր նախկին ցէնզոր Բօղաչօվի եւ «Тифлисск. Вѣстникъ» լրագրի նախկին խմբագիր իշխան Կոնստանտին Ալէքսանդրեան Բէհբուդօվի գործը: Իշխան Բէհբուդօվը մեղադրվում էր Բօգաչէվից այն բանի մէջ, որ նա Ցէնզուրական կօմիտետին իր տուած բացատրութեան մէջ վիրաւորել էր Բօգաչեվին: Հաշտարար դատաւորը մեղաւոր գտաւ իշխան Բէհբուդօվին եւ դատապարտեց նրան 100 ռուբլ տուգանքի, իսկ եթէ անկարող լինի տուգանքը վճարել, հաուպտվախտի մէջ երեք շաբաթով բանտարկութեան դատապարտեց:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ

—

Կ. Պօլսից «Polit. Corresp.» լրագրին գրում են հոկտեմբերի 23-ից հետեւեալը: Թէքկայի մէջ կատարվող բանակցութիւնների դանդաղ ընթացքը ճշմարիտ է այստեղ ոչ ոքի չէ զարմացնում, բայց այնուամենայնիւ ամենքի վրա ծանր տպաւորութիւն է գործում: Բանակցութիւնները կատարվում են Չերնոգորիայի եւ Թիւրքիայի ներկայացուցիչների մէջ ծովապետ Սէյմուրի ներկայացուցչի օգնութեամբ: Բայց, ասում են, որ միւս հինգ պետութիւնների նաւատորմիղների ներկայացուցիչներն էլ կը մասնակցեն բանակցութիւններին: Չերնոգորցիները պահանջում են, որ Դուլցինիօ իրանց յանձնվի ճշմարտութեամբ եւ որ Թիւրքաց զօրքերը մնան քաղաքի մէջ մինչեւ այն ժամանակ, երբ չերնոգորցիները կամրանան Դուլցինիօի մէջ եւ կապահովեն իրանց ալբանացիների յանկարծակի յարձակմունքից: Այս վերջին պահանջը չափազանց օրինաւոր է մանաւանդ այն պատճառով, որ ալբանացիներին Կ. Պօլսից մինչեւ այժմ շարունակ խրախուսում են: Դեռ երէկ „Վակիթ“ լրագիրը յայտնեց, որ „եթէ Եւրոպան 'ի նկատի չը առնի Բ. Դրան վերջին շրջաբերականի մէջ յայտնած մեկնութիւնները, ալբանացիները կը զոհեն իրանց կեանքը, մանաւանդ որ նրանք այժմ աւելի լաւ զինաւորված եւ կազմակերպված են.“ Բերլինի կոնֆերենցիայի ժամանակ պետութիւնների ներկայացուցիչները վճռեցին՝ Թիւրքիային ժամանակամիջոց չը տալ Դուլցինիօն Չերնոգորիային յանձնելու համար, քանի որ փորձը ցոյց է տուել, Թէ ժամանակամիջոցների տալը աւելի էլ դժուարացնում է գործը: Յետոյ պետութիւնների ներկայացուցիչների մեծամասնութիւնը յայտնեց Բ. Դրանը, որ Պոդգորիցայի սահմետական բնակիչների գործակատարները 'ի նկատի կառնվեն: Բացի այդ անգլիական դեսպան պ. Գօշեն խնդրեց չերնոգորիական իշխանին բանակցութիւնները հեշտացնելու համար բոլորովին արձակել կալանաւորված քաղաքական յանցաւոր մահմետականներին: Չերնոգորիական իշխանը պատասխանեց, որ յանցաւորներին ընդհանուր ներումն կը շնորհվի եւ կալանաւորված մահմետականներն էլ կարձակվեն, երբ Դուլցինիօն կանցնի չերնոգորցիների ձեռքը: Բոլոր պետութիւնների ներկայացուցիչները առանց բացառութեան շարունակ խորհուրդներ են տալիս սուլթանին հարցը խաղաղութեամբ եւ շուտով վերջացնելու համար: Մի քանիսը հաւատացնում են, որ Ռուսաստանը դրդում է Չերնոգորիային մեծացնել իր պահանջները, բայց այդ բոլորը անհիմն լուրեր են: Անգլիական դեսպանատանը թշնամաբար են խօսում Բ. Դրան մասին եւ պնդում են, որ անհրաժեշտ է Թիւրքիայի դէմ ստիպողական միջոցներ գործ դնել, եթէ այս անգամ էլ դիպլօմատիայի աշխատանքները անպտուղ մնան: Թիւրքաց լրագիրներն էլ չեն խնայում ոչ Անգլիային եւ ոչ Յունաստանին: Օրերումս „Թերջըմանի Հակիկաթ“ հետեւեալ նկատողութիւնն արաւ. „Եթէ մենք միայն Յունաստանի հետ գործ կունենանք, Ալլահը մեծ է, իսկ եթէ Յունաստանի եւ Գլադստոնի հետ, Ալլահը այնուամենայնիւ մեծ կը մնայ.“ Նորերումս աւստրիական դեսպան բարօն Կալիցէ այցելեց սուլթանին եւ ասաց նրան, որ դատարկ բաները եւ խոստումները ոչինչ նշանակութիւն չունեն եւ որ Եւրոպան անհամբերութեամբ սպասում է արագ եւ վճռողական գործողութիւնների: Սուլթանը յայտնեց, որ ինքն էլ անհրաժեշտ է համարում, որ հարցը շուտով վճռվի եւ աւելացրեց, որ նա կարող է միայն խաղաղութեամբ գործել եւ երբեք չի համաձայնի ալբանացիների դէմ ստիպողական միջոցներ գործադրել: Սուլթանը մի եւ նոյն ժամանակ յայտնեց, որ Դուլցինիօի հարցի վճռելուց յետոյ իրան հանգիստ կը թողնեն եւ որ պետութիւնները շուտով չեն պահանջի վճռել միւս հարցերի վճռելը: Սայիդ-փաշայի գործերը, ինչպէս երեւում է, դեռ լաւ են գնում: Բայց եթէ Դուլցինիօն ընկնի չերնոգորցիների ձեռքը, երեւի նա հրաժարական կը ստանայ, իբրեւ մի մինիստր, որի պաշտօնավարութեան ժամանակ Թիւրքիան միշտ անաջողութեան է հանդիպում: Իսկոյն լուր տարածվեցաւ, որ աւստրիական դեսպանը, 'ի նկատի առնելով գործերի ծանր դրութիւնը, խնդրեց արտաքին գործերի մինիստր Ասիմ-փաշայից եւ Սայիդ-փաշայից խաղաղութեամբ վերջացնել չերնոգորիական հարցը: Երկու մինիստրներն էլ խոստացան կատարել դեսպանի խնդիրքը:

„République Française“ լրագրին Ցետինիէից հեռագրում են հոկտեմբերի 27-ից: Բօժօ Պետրովիչ առաջարկեց Րիզա-փաշային տեսնվել միմեանց հետ հոկտեմբերի 28-ին: Այդ առաջարկութեանը Րիզա-փաշա դեռ ես պատասխան չէ տուել: Մի եւ նոյն ժամանակ յայտնի է, որ Րիզա-փաշա պատրաստվում է ընդդիմադրել չերնոգորցիներին: Նորերումս լուր տարածվեցաւ, որ Չերնոգորիան կենտրոնացնում է Սկուտարիի մօտ իր բոլոր պատերազմական ոյժերը: Իսկ Րիզա-փաշա հրամայեց ալբանացիներին պատրաստվել չերնոգորցիներին հանդիպելու համար: Եթէ պետութիւնները վճռողական մի քայլ չեն անի, կամ չեն ուղարկի իրանց ներկայացուցիչներին բանակցութիւններին մասնակցելու համար, դժուար է գուշակել, որ գործը ինչպիսի հետեւանք կունենայ:

„Polit. Corresp.“ լրագիրը Բերլինից հոկտեմբերի 21-ից ստացել է հետեւեալ Թղթակցութիւնը, որին լրագիրը առանձին նշանակութիւն է տալիս: Դուլցինիօի գործը դեռ ես վճռված չէ: Կարելի է պնդել, որ այդ գործը առաջ չէ գնացել Բ. Դրան հոկտեմբերի 10-ի յայտնութիւնից յետոյ, որ մեծ ուրախութիւն պատճառեց: Հոկտեմբերի 10-ին եղած տրամադրութեան մէջ այժմ մի զանազանութիւն է նկատվում. Եւրոպան սկսում է անհամբերութեամբ նայել նոյնպէս եւ Չերնոգորիայի վրա: Եթէ Թիւրքիան կը կատարի իր խոստումը եւ կը յանձնի Դուլցինիօ առանց պատերազմի, այս դէպքում Եւրոպան չի պաշտպանի Չերնոգորիայի այն պահանջը, որ Թիւրք զօրքերը ապահովեն չերնոգորցիներին ալբանացիների յարձակմունքից: Եւրոպան պահանջում է միայն, որ Դուլցինիօն անցնի Չերնոգորիայի ձեռքը, իսկ այնուհետեւ նա չի հետաքրքրվի՝ արդեօք այդ քաղաքը կը մնայ չերնոգորցիներին, Թէ ոչ: Բացառութիւն է կազմում 'ի հարկէ միայն Ռուսաստանը: Թիւրքաց քայքայվող պետութեանը ազատութիւն է տրվում: Թող Բ. Դուռը մի փոքր հաւատարիմ մնայ իր խոստումներին, մի փոքր համեստութեամբ եւ գիտակցաբար վարվի եւ Եւրոպան երկար ժամանակ նրանից ոչինչ չի պահանջի: Նա կարող է յետաձգել Թէ յունական եւ Թէ հայկական խնդիրները եւ եթէ օգուտ կը քաղէ Եւրոպայի լռութեանից եւ մի քանի բարելաւութիւններ կը մտցնի երկրի մէջ, Բ. Դուռը կարող է հաւատացած լինել, որ դեռ եւս նրա գոյութիւնը շատ տարիներ կը տեւի: Եւրոպական բոլոր պետութիւնները սաստիկ ցանկանում են Թողնել արեւելեան խնդիրը եւ մի այլ հարցով զբաղվել: Եթէ արեւելեան խնդիրը չէ վերջանում, դրա պատճառը Թիւրք աստիճանաւորների կամակորութիւնը եւ կուրութիւնն է: Հենց որ Դուլցինիօի խնդիրը կը վերջանայ, Եւրոպան այլ եւս չի հետեւի Գլադստոնի քաղաքականութեանը: Գուցէ յետոյ պետութիւնները առանձին կը գործեն, բայց դա էլ կախված է Բ. Դռնից, որ կամ չէ նկատում իր ազատութեան միջոցները, կամ չէ կարողանում նրանցից օգուտ քաղել:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 27 հոկտեմբերի: Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 95 ր. 37 կ., երկրորդ 92 ր. 75 կ., երրորդ 93 ր. 25 կ., չորրորդ 92 ր. 87 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 218 ր., երկրորդ 212 ր., արեւելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 90 ր. 75 կ., երկրորդ 90 ր. 87 կ., երրորդ 90 ր. 50 կ., ոսկի 8 ր. 13 կ.: Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ $24^1/_2$ պէնս, ռուսաց 100 րուբլ Համբուրգի վրա արժէ 206 մարկ, 50 պֆ., Փարիզի վրա 257 ֆր.

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ